

SLOVENSKE NOVINJE

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Konček.

Slovenske novine pridejo vsak teden na vrsto: cenz. za četertično leta 50 kr.; po pošti 1 got. kr.
Za plačilo se tudi omenila razglasijo.

Tedaj II.

V Četji 16. Gradna 1910.

Let 50.

Prednja

do Slovenskih pisavcev ino vrednikov.

(Konec sledi.)

Tudi Dalmatinskim starejim pesnikom pomenjajo Vlahov ne strože v pohvalo: 13 kratkih: nam je „eliot“ in „apostrofa“ vseli progret ino pepaha! Tedaj: preobražati, grozoblast, čestito občinstvo itd. ne pak prebrašiti, grozoblast, čestit občinstvo. -- Tako imamo prijemanje besed občinod ino ino osnovanje čema razdržitvnih življenj vavoviti: bodi da zato g. Majarjeva zlata knjiga: kako ilirsko narčeje „izobraževati“ vsakemu pisavcu pri rokah.

Po tem trojem poti si tedaj moremo ino mornamo po razmeri svoje uspešjoče narodnosti svoj jezik; kir se blizo ni doveršica ali kakor pravijo, keris abrojčojene Opriče, imobnzivati, ino, ker se Slovenci celo taje jeziko, s toliko slovoj uče, potler ker je ločej umčil iz domšče korenine utvorjene izasa, nego Gerčke, Latinske itd. -- mi ne bomo potrebovali tako imenovanih čestitoblastičer! vsaj smo zato v celotini zadostni bogati. Tako bomo v kratkem času velika zanimajnih vekov prebrošili, ino keršoj se drugimi narodi v versto stopili: to se gladojmo na ilirjake, kateri kmalu pogondrejo, ako ni vse gladojo po njihovem očeni in ušeni; vavovitičče, bodi se ta ali onde, bo tega bomozna čestit vergla vvočne prepade, Bog mo učili!

II. V poslednjem spisu dopovedah, kako si imamo v uspevanje krepkega knižavninostno imenovništva potrebne karice dobavljati, ter se je boljše, Slovanske lekani, v vajem jeziku ino nove tvorili, nego taje, ker nezanimovnoje vtopati, derancim tukaj pak, delo, ker se pepali Slovenski slovniki pridamo, tade po svoj mihi naj sposobnejše posrečke, kerimi bise si slovenski dobavki najberzej ino najtezej razexnizivati ino vnaš narodi slovoj vepali. Ino vse amade in urno evaditi. Če se mi namer tam potrebnije mi, ker, kakor rekoh, se prišnega slovika ne imamo, ino ga

knale tude imeti se moremo; naš slovnik nam narčeje za sedanje dobe še najberzejveje raste.

Da se tedaj vselečajim bravcem raznavnaje novega kniživa, slovnikarjem pak nabirajje slovnike sprave, ker pojedinih pretočko hodi, vse knjige ino časopise se dobe prebrati, legoti, prijazuivo opomnau ino prosim:

1.) Da bi čestiti g.g. vredniki Slov. časopisov vse ne navadajo ino imajo beseđe in izrazke med vrednavajem posameznih listov si abecednički proti spisavali ino je v pravem ino bližnjem romanu razlagali, te tako zgotovljeno slovnike ino svojim bravcem k časnikom ino prisročeno plinčo ob leti pridavati. Očer bodi v listih kaj razjanzivati, kakor se v kvaboviti listih v marljivem „Vedežu“ pogostoma našajo, strože lo tedanjemu čitatelju, ker se mi meni za naše se mladjane, rablo slovnice premalo mi: spomnem, da so „ilirska novina“ svoj prvi tedaj med narod tude tako učinile.

2.) Da bi pravno tude porijivi, nastugoviti dopisavci v naše časnikavejo pisavo s potrebnimi razključniki prevično vrednikov pošljati, kar bote v tolo mnogih zapletih ostanle, delno brez preteko, in ilirski ledali našega časnikavega pisavstva vse nali ino dražje evaditi.

3.) Da bi pisatelje knjig vse seje beseđe, ktere se odskrupod jemajo ali stani osnovavajo, v listih slovnikah podelavati, ino ga k svojim knižavninostno evaditi: kakor se našle v „ilirski ino Vedežu“, „Naravoslovje“ itd. ino kakor naša v „Vedežu v vrednjaji. Na knižavninostno evaditi red“ ino „ilirska novina“ pospol.

Tvorcem prvavilovne knjige ali pisavcem listnih knižev ino knjig vevaje, da si ob izdelavi strojem k ino razmišljenega predmeta bravniti ino evaditi, da vstoprati vevati ino evaditi, pisavcem kako knjige ino časopise, da si je najberje potroja, katera knižavninost zgotovijo bo se v knižavninost

Polaj toga se pa naj še materinskemu naj bližje narečje učil (tako pri nas Slovenceh korvanski, pri Hrvatih i Serbiji-oslavski, kjer se Hrvat i Serbiji samo v pisnicah ločijo — pri Rusih rusišk, pri Rusinih rusko itd. —

Polajlo ločej bi se strokotežno na to tako na več ko pol manjša narečja učil, kakor na čisto neznanje „ruske šprache“? To bi veljala za detinje šole na knačah. Vsebi, sad bi biti: da bi imeli samo 4 narečja namena 10, ino da bi se Jugoslaveni med seboj tako dobro učili, kakó Čehi, Poljaci, Rusi. —

V mestnih šolah, u 3. ino 4. razredih (redni, klasa) naj se narečja, katerih se je učene že naučil se bolj ukoreniniti, naj se tudi pouči še slovnost naučenih narečij. —

1. V štir spoduhi, tako zvanih lat. šolah naj se priča nauku kajživnega narečja (pri nas ilirskoga po g. Majarovihi pravilnih) še nauk drugoga, kajživnega na bližnega narečja — tako pri nas ilirih-rusokoga, pri Rusih ilirskoga, pri Čehih poljskoga, pri Poljcih češkoga, verh toga pa se začeti dva ostalih narečij: tako pri nas ino Rusih češkoga ino poljskoga, pri Poljcih ino Čehih rusokoga in ilirskoga. Tako bo doveršeni učene IV. šole svoja dva narečja: ali poljsko ino češko, ali rusko in ilirsko dobro ino cel povesti ino pisal, ino bo ostalih dveh narečij perve tenačje tudi že vedel, kjer imajo vse slav. narečja več del onake koronice. Lahko se bi jih naučili kjer bi se morajo narečja prisrčljivo [kompaktivno] predajati, da bi se edno narečje in drugoga že manjša narečja učilo ino razjasnilo.

II. V dveh prvih viših šolah (t. j. v V. ino VI.) naj se poljsko i češko narečje pri nas ino pri Rusih; — rusko in ilirsko pri Poljcih ino Čehih se bolj naučita, ino seer ota slapei v obeh letah, (se da bi se perve leto jedno, i drugo leto drugo narečje učilo). — Lahko se bi njih učene naučili, kjer bi ojim del ino lastno Slavenskoga jezika se nauči biva.

Tako bi se v 6 letih vsaki vseh slav. narečij dobro naučil.

V dveh zadnjih letih v VII. ino VIII. šoli bi se še vse slav. narečja sploh ino vsakravnko, občno, kajživno še posebe predajati. Tako bi se splohna naše narodnjače ino krasnjače teje v vseh naših predavškov. C — c.

IZ CELJA.

Ta tedes so prišlele Grške Novine, Nagovor ministrskega komisarja, Franca viteza Kalchberg, na svoje ljube rojake črnx ministrski ukaz od 12. Rimoveca 1909 zovajše zemlišno adveze v Stajarski kronovini. — Ta nagovor je slovenski in nemški.

Ta nagovor imo hiti prevedli, da je ni-
slavenski čevalec vrnarje odnesi sem-
iš gospoda viteza K. Kalchberg, kter je
na ministrskega svetovanja postavljen

Ador je gospod viteza od Kalchberg na
vlastnem Stajarskem aboru stihil, verna
spomni in reči, da ministrstvo ni dolgo
boljšega, in za to vrnarje pripravi vsem
Lombardija svoliti, tako je govora v
K. Kalchberg g. Mjesta pravilnosti, namost,
neutrudivost — prav množno po vseh
zemlišnih udever daleko črnx mjojnata kro-
novina slovo; torej pa ted naučimo, da
bode to občino in tesko dolo v kratkih
skandane, da bodo poljšinski kakor ted
popravljeni popolnoma zadovolni.

V temu nagovoru gospod viteza od Kalch-
berg prav razumljivo pove, po kateri
pravili se bode to delo v red spravljeno; in
katerih udever in členov občotjije vrata
postavljene za odvezo zemli.

Prav posebno je tedaj da vsaki kmot
ta nagovor v roke vzame in ga ganljivo pre-
bira. Pisana je hvala Bogu ted tako, da
hodo kmoti prav laško zastopili. V enih
dveh bode za majhne čenarje po bukvarnicah
v Celji napredaj.

PROSJA

do Slovenskih pisavcev ino vrodilkov.

(Daje šteti.)

e) Poljska: *Uchulony slownik Polski*,
Spisal Ch. C. Mroczewski. Königsberg in
Varsoja 1905. Poljski - druzki, ino
Druzki - poljski. M. N. B. Linds - a.
Stajarski 1807 - 14. V 6 oblikah delih
rangel Slavjanskega slovničarstva.

d) Rusovski: *Kakoj slovar slavjanskij*.
Ruski - druzki ino Druzki - ruski
Kakoj slovar slavjanskij. Kakoj slovar
slavjanskij. M. N. B. Linds. Gornjopostojna
gata. Trzin.

e) Luščike: *Slavjanskij slovar*
deutsches und Deutsch - slavjanskij
Gornjopostojna. M. N. B. Linds. Gornjopostojna
gata. Trzin. 1897. Poljski - druzki, ino
Druzki - poljski. M. N. B. Linds. Gornjopostojna
gata. Trzin. 1904. Druzki - druzki -
slavjanskij. M. N. B. Linds. Gornjopostojna
gata. Trzin. 1904.

f) Poselke se zadnje Slavjanskega
slavjanskij slovarstva jezika. Spisal Dr. Fr.
Miklošič. Na Dunaji. 1875. Prvno naj se
do 17. decembra t. l. na 3. št. sv. v predjati, kakor je o
sjem oznanilo v 16. listu teh novin. *Slavjanskij
slovar* slovenski slovar. Spisal Dr. Fr.
Miklošič. Leipzig 1875. *Slavjanskij slovar*
slovenski slovar. Spisal Dr. Fr. Miklošič.
Köln 1874.

V serčine vsejše vladavine ino v šar-
ki sedl künin strokovnjakov na jak tudi
vseh novjkih sploh vidi, tako prija-
tostje ljudske izobrazbe, ino bratščine na-
jlepših rožic v domah vseh pranjaj, ino
krišni ino bogosti.

Tako ločej je vsake kmoti, da se po-
trebovane čenarje, ino kmetje ino
slavjanske narečja v vsajem jeziku, pravino
obobraznja, ino se življenju postavljenim
narečja ali več ilirskoga jezika ino
pravilno prišče, ino vrnarje, ino
triste kmoti se ali koronice ino ali
manjša ino manjša. Vsebi ino v
— ino se ino ino ino ino ino ino ino
triste ino ino ino ino ino ino ino ino
inon; skupnosti spomni — toly — toly; ino

ga — volja Gerčarjev; kuanti — kolenti in
 Števan Janez, hiša, ker so Hlakovci, in so
 Števanovi, ako si obstaja kaj, in Hlakovci
 slova moramo — raj močista, ino jednako
 molčajo, da se nima površka omova k
 slovarski sloji slova se rudi, prijetjski
 odročena, pak slovača pogreho le y pri-
 klanje vendar očitno: P. Karonc je od Česov
 besede „mašer“ dejstvo v svojo „Desetiha“
 vati ino kakor „mašer“ čepri Česki popred-
 ka j ino se sedajni k pak je man j ino g;
 ino t; ino tja — naja — andu ino gamba;
 ino t; upaka se kakor deljjeveni čer, uže
 točno klan po vsak anih slovnihih krez
 vas potrebo vati. Tako je Česki stroj Slo-
 vjan ino nastrog zaprnat po anim le stroj
 ino nastroj. Kvar iz takega popakovanja bi
 tem veliki vati, ker bo se naše slovarstvo
 po pričakovanih učilišča oživilo, praktilo ino
 razpogovrilo, ter boče v život preste-
 pilo.

3.) Nimo vsega gornjega bo se tute
 moralo učenstvu ino novim predmetom
 priučeno nove besede ino znanih koro-
 nizni kovati ino snovati. Naš jezik pak
 je ros poleg Starogerškega po svojih mo-
 gilih izobrazivnih slogih najpopolnejšiji:
 le nimo treba je Slovanski slovník, poseb-
 no besedno koreninje ino panogovino, ter
 slovarico dobro umeti ino Slavjanskim dia-
 lektom ino biti — pak po prezisi predmeta
 bo se slovači razn tvoril — Slovenska mi-
 sel naše svoje Slovensko besede! — Koli-
 kor se sicer čula Slavjansko kratki iz-
 vedeni jedeslavni razski rajejo, toliko je
 treba, po izgledu Gerčkega ino Nemškega,
 da se neraznani ino dvoumnosti v pro-
 striga gre, besede prav zlagati. Ta rus-
 nica se vankom razkalo, gder le kolikho
 naše časopise, g. Vertoveve knjige, g. Ro-
 bida — jere Naravoslovje ino. pramo prebita:
 mnogo raznih je tako po našinskem delu
 strojnih, da se hravec vdi, kakor bi bili
 vsjevali medrih častob brez posebnega
 edstva na miru pdivali, kdaj se pak ob
 ponjati prilikosti prebiti. — Vendar
 kar ne slaga besede v jedes raznek ino
 udevenja mnogostankov poprčkoma tibe,
 stoji krepko pravilo Slavjansčima, da se an-
 gamski stider volkati stihovati jeden
 drug, ne polirajo, pa bodi si v vložnih,
 ali izenih pak ne udevsjojih besedah, niti
 v vnanih — v pesnih, niti v prestih — v
 prostih govora; tedaj celo nikakor po Ger-
 čkem, Latinskem, Vršnem, Nemškem.

(Konec sledi.) Časov.

Iskreni slovarski izveštaji

(Konec.)

Kakor je bil slovar smotovan ino slova
 mas, tako je bil tudi slovar ino izgled na
 vseh ino v vsi v Gerčarje ino polikho opre-
 viti slova in slova, ino tam najjuna prid-
 ba v vsi ino slova, tako je njegov raz-
 nica ino v vsi ino slova. Drugo leto
 naš slova v njegov 1881 smo ino v
 dan moza hudo vreme, ino nam je osh-

no tako hudo polikho. Tako je bilo popenano
 v slova. Čas tri dni je svojo sivej povzeli,
 ino ker mnogo polikho ino na tleh slovača,
 je celo sneseno pregovoriti, da ni noben pa-
 strar na njivo goniti. Dvakr ni bilo vse
 raznimo, so je odhito bilje nekoliko poseb-
 polikho je vprezel svoj plag in vati v
 srejni svojiga ino se proral njivo, pa ne
 pregledoko. Nemo je veselo povzeli, kaj,
 ki je nastojla, ga je v rasti slovača ude-
 deržala; v jeseni je bolj rasio ino nasledaje
 leto, poslednje najo služe, je sivo hudo ino
 bolje ino lepši, kakor na polja, ktere je bilo
 rudovno gnojeno ino obdelano, tako se je
 kmetar škoda popenano povzelo. —

Tako je bil v vati, kar je polikho, ude-
 nik, kteriga je vsak njegov slovača van
 poslušal ino ubogal. Desiravo je imel tudi
 veliko sena, da je zamogel v njim ino v slo-
 varico čez zimo karko svojo živino obliha ro-
 diti, na to vander se ni bilo dovolj. Ne se
 začeli detelo sejati, je bil on prvi v vati,
 ki je je vati.

Kakr je ino tega nameraj, da je krez
 to dobro kerho polikho ino svoje živino. Bra-
 gje ga, da je v svoje ino nastojal, kar
 vsaka bilka, — ni je večera rekoli, — gnoj-
 ki se razveje, na se potogaj, ino na tako
 na njivo prisice. Desiravo tadej sama slo-
 varico malo gnoj, vander s tem, česar se nar-
 znano, njivo rodovitost da.

Dalje je s tem pramo odgravi, ktere ni-
 koli ni mogel terati. Gotov je bil, da v-
 orano deteloje korenine polje udevsjoje.
 Zboljal ga je tudi res tako narobaj. Tako
 si je tudi svoje seno za zimo prihrani, ino
 imel polikho pice dovolj.

Vsako leto so je anglo deset česov
 s trilstno deteloje osezati; dragi orali njivo-
 ve praho se bili črez leto rudovno slova-
 lovani.

Orali, na krevih je slovača rasilje
 viditi, je oščeti, večkrat povzeli, praktilo,
 pridno slovači ino korenine pobrali, je vati
 polikho, da je bila narveji vrodina, v gnoj-
 nico polikho. Tako je ino plevati umeli. Slovača
 ni med vatinim ampak ino jedes slovača, ino
 gnoj ino jedes: polikho je gnojje najoje
 najoje ino je tako polikho; pričinaje leto
 je je trikat kosil, ino njivo je bila povzeli
 kaj o setvi pramo; ino karko gnoj se plev-
 nico, na rano na tri vati. Tako se je
 na desetih česih, ki nimo bili veselo pro-
 rani, veliko dela pšičnaje, ino pričinaje
 je vato leto veliko. Tako je ker se gnoj
 deteloje korenine se le v polikho v vati
 sivo vremeje gnoj, se karko ino ino
 dovolj vati, ino gnoj je rudo dovolj
 deteloje polikho. Ino karko, ino gnoj
 glo veselo vati. —

Nekaj slovača sivo ino ino ino
 krezu tudi v tem, da se vse slovača
 tako karko, ino sivo ino karko ino
 vse vati vati, ino ino ino ino ino
 je ta gnojnik slovača, ino slovača
 ino je čez vati ino ino ino ino ino
 vati ino ino vati ino ino ino ino ino
 ino ino ino ino ino ino ino ino ino
 ino ino ino ino ino ino ino ino ino

na moje zaščedenje posušili, da je vse svoje sive take skup spravil, bi bil rad od svojega gospodarja samoga zvedel, iz katerih uzrokov in razlogov je to storil. Uzrokov in razlogov ni nikomur zakrivali; ampak želel je še le, da bi jih bil vsak zvedel in njega pogledati.

Kakor mi je, če več kakor enkrat privede, če namo med njimi razoroje, ki so zdaj skopljena, katerim vsake tri leta dvakrat, a detelja pa tudi triletno obseje.

Kadar smo jez in moji ljudje enkrat na volji, mi je rekeli, gre delo neprenehama. Nam ni treba, kakor drugim, če so na pol orah delo dokončali, no dolgi pod druzga pol in še tretjiga iskanj. S letanjem sem ter tje veliko praznih ur preteče in malo se stori v dnevu. —

Ješ delam zdaj na svojih polju, brez da bi mi dragi napolja delali ali da bi jez a svojih delam druge zavrnil. Vselej namorena storiti, kar me je volja.

Če imam menj mojšav, menj imam pravn, tudi ni tako lahko mogoče, da bi me kdo na polje okradel, ker je na skupnem polju čuvanje prav lahka.

Če več družih uzrokov imam, je še nekoliko pristavil, kterih ne razloženem vsotno, da me mogočinski ali nevoljševci ne ovrta. —

Njegove senozeti sicer niso bile tako skup lučeni; pa vendar so bile vse velike in prav dobre. Nikjer ni slaba trava rasla. Določiti so me bile vedno poglavitna reč njegovih gospodarstva. Vsa prinosit je na tje obrniti, obdeloval in gojiti jih je vsako leto. Onaj od živine, od detelje živine, ki je dobro pitna, pitana z bolj mastnim semenom, stori pri tita vse. Drug goji, nej bo kuharica boče, ne koda nič, če ne pride tudi živinski goji za njia. Senozet, velike in slednje leta z pepelom potresena, ne stori dobro; gojencja pa zdaj s tem zdaj z drugim gojencja obrniti dobro, sladko, zdravo, mastno obilno trava.

V tretjega tretjega in poslednjega leta se je obilje je zabavatelj tri majhne senozeti na eno velika. Čutil sim se in skornj bi pa bil prajal. Zakaj na njegovih treh majhnih senozetih je kaj lepa, dobra in prav obilna trava rasla; ona senozet je bila pa skorej zgolj mošerja. To me pa ni nič djeo. Če je pomlad prišla, je skopal okrog senozeti na moza globok, širok groben; tega so se pokljuje lesara da polovico napolnili, ki v mošerji in vodi ne sogaje. Voda smo pa, kakor je bilo mogoče, ustrih naložili, potem smo ga z nametno zemljo zopet zametli. Komaj je bilo to storjeno, smo napolnili tri vozove za vesek voziti in napolnili smo peska in lesarja, kterima smo namočeno ornilo, pol pod visoko nametali. Zraven smo z nametno vrhamo, med kterimi je bilo nasena vrstitev trav in detelje senozeti potrusili. Čutil se mi je bilo, kako mi je se je mošerjo upabilo; samo je zločeno in se jerno tako smo obilo obdelali. Sedaj je preteklo eno večjijo letovnik.

To lepo delo je bilo pa tudi težje, in-likraj poslednje tega verim moša. Telo v posušenijski vlažnosti je bilo raz namreje nevarno. Preobilenje in pot, net in potni prebljenje sta ne vedno varstila. Delavci moji so bili od jutra do noči pri delu in je stanovito delati. Več bilno končano let je imel in oslabljen je še bil. Duzdravno je-licer prav pa reda živel, je imel vendar eno napako, ktere imajo vsi drugi lastnosti. To je delni vsi golorok in izolečen, in obdelati, je se z zdravilnim posvetoval, tako dolgo, da je bilo prepoznano. Po končanem delu pa je začelo uraziti, torgati in napenjaviti; živul ne mu je zapori, čeva ne so mu vnelo, prišel je prišel in je končati njegovu lepo življenje prerogodj. Ko je šel, če so mu poslednje ura bila, je polični vs svoje družino z vsimi posli k svoji postelji in me je vse lepo k dobriim opominjal. Posem je pa memo še posebno k sebi polični in mi je razodel željo, svoje odino hčer z mano omožiti in me na njegovih lastnih obdelati. Brez da bi bil pa kakšen odgovor od mene terjal, mi še reče: toda drugod ne, kakor če vam moja hči v vseh vrčeh odpade in če resnično ljubezin do nje čuhte. Vrhaj žentev brez ljubezin je nesrečni! Družina in rokah in nopolj hrominu sim je odlični potnajst sto goldinarjev, ako bi mati še praj njia ustreliti; ti denarji bi imeli vsem v njih vred bolensinici v J. oddani biti, v kteri bi imel svoje strežeta. Njegovi denari ga ni hotel nikakor vkerb dati, ker tudi ženo in sestro v dolgi rovinai radi eden drugaj zapustje. Če bi pa pred svoje materjo ustrel, bi se imeli ti denarji a petini od nje kaposo biti in obresti (čisto) od starih let, tedaj tristo goldinarjev, bi imela tita delna dobiti, ki bi priloga v njegovji hči in tem zaporednem obilju in u svoje čestnosti stavulo. To reč nej bi gospod. Džmakar, gosposka in vednja pa vedni javno razodili, razen tega nej bi ji je do poslednjega gospodarstva vsakone paske od štiri do petdeset goldinarjev na leto, v dan 100, če bi se s postonja mešam razoditi. Kakor bi mogla vsteti v njegovji hči biti.

Ko je moje tretje leto k koncu šlo, im razodil svojima očera poslednje v tje tretjega gospodarstva zastava varstilo z njegovu leerjo. Določilo jim je to, da tisti so zvrta kakor unit spravil ne ali je 1000; ne koni ne iz anglin posavro obdeli, spredni se njegje nesrečni vrata. Ako je mošerji hči, imel moje polovicoje in vsi v gospodarstvu se pa obdeli brez svoje postelje, ne bodnje-veli nesrečni obdeli in vsi v tje kopravki ted vunder nesrečno živul. — Imel se naj je pa napolniti. Vseko tri leta pomati in v njima obilje pri vseh družih določiti kaj take zaporedna vili, da ni mogoče a storiti do nje čuht, ker so ljubezin hrominu. Tudi nič dobrija preoblenja. Družina in vromen, sed pa za svojega družina. Če je nekaj moje le v preteklu, sim del obdelati a unajdeli določiti ali tita, kteri so imeli v tje.